

Digitalisering af radio- og tv-udsendelser

Oversigtsnotat om udredningerne i 1999 og 2002

v/ Harald v. Hielmcrone
19. august 2002

o o o O o o o

Indhold

Digitalisering af radio- og tv-udsendelser.....	1
Indledning	2
Den første projektbeskrivelse, marts 1999.....	2
Den anden udredning, januar 2002	3
Arkivernes indhold.....	3
Danmarks Radios radioarkiver.....	3
Danmarks Radios TV-arkiver	5
TV 2's arkiver	5
Statens Mediesamling	5
Selektionskriterier	6
Gener.....	7
Genanvendelse	7
Den praktiske gennemførelse af selektionen	8
Radio	8
TV arkiverne	8
Den tekniske gennemførelse af digitaliseringen	9

Indledning

Der er i nyere tid blevet udarbejdet to rapporter om digitalisering af radio- og tv-arkiver:

- Digitalisering af DR's og TV 2's programarkivmateriale – En projektbeskrivelse, udarbejdet af DR, TV 2 og Statsbiblioteket, Marts 1999.
- Digitalisering af radio- og tv-arkiver – En udredning foretaget af en arbejdsgruppe nedsat af Kulturministeriet, Januar 2002.

Den første projektbeskrivelse, marts 1999

Baggrunden for den første rapport fra marts 1999 var, at Kulturministeriet i 1998 bad DR, TV 2 og Statsbiblioteket om i fællesskab at udarbejde en redegørelse om mulighederne for at etablere et samarbejde mellem tv-stationer og Statsbiblioteket om digitalisering af Danmarks Radios og TV 2's arkiver med henblik på

- 1) bevaring for eftertiden af det lyd- og billedmateriale, disse arkiver indeholder
- 2) formidling af materialet til undervisnings- og forskningsformål
- 3) videre anvendelse, herunder formidling til befolkningen generelt.

Rapporten indeholder

- en opgørelse over arkivernes indhold
- en beskrivelse af forskellige scenarier, hvorefter en digitalisering kunne foregå samt en omkostningskalkule
- en redegørelse for de ophavsretlige forhold og endelig
- en oversigt over udestående spørgsmål, hvorunder der især peges på spørgsmålet om selektion.

Der var i kommissoriet ikke lagt nogen begrænsninger ind mht. omfanget eller kvaliteten af den digitalisering, der skulle foretages. Man tog i arbejdsgruppen derfor udgangspunkt i en digitalisering af samtlige arkiver, og i en kvalitet – både mht. digitalisering og registrering af metadata – der ville gøre en umiddelbar genanvendelse af udsendelserne mulig. Man anbefalede dog, at kun 60.000 timers radioudsendelser blev digitaliseret og registreret på det høje kvalitetsniveau.

Der blev udarbejdet to scenarier for den tekniske gennemførelse, en central og en decentral model, og det blev beregnet, at en gennemførelse i løbet af 5 år ville koste henholdsvis 741 mio. kr. for den centrale model og 567 mio. kr. for den decentrale model. De højere omkostninger ved den centrale model skyldtes, at der ved denne model ville være et stort behov for dataoverførsel til og fra arkivet.

Rapporten indeholdt også et afsnit om de ophavsretlige spørgsmål i forbindelse med en digitalisering.

Den anden udredning, januar 2002

Baggrunden for den anden rapport fra januar 2002 var, at der i den mediepolitiske aftale for 2001 – 2004 var afsat 80 mio. kr. til digitalisering af et repræsentativt udsnit af programarkiverne i Danmarks Radio og TV 2 i 2004.

For at forberede dette arbejde nedsatte Kulturministeriet den 7. februar 2001 i Statsbibliotekets regi en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Statsbiblioteket, DR og TV 2 og Det Humanistiske Forskningsråd.

Arbejdsgruppen fik til opgave at overveje, hvorledes der – inden for en beløbsramme på 80 mio. kr. – kan digitaliseres et repræsentativt udsnit af DR's, TV 2's og Statsbibliotekets programarkiver. Det repræsentative udsnit skulle primært tilgodese forsknings- og kulturbevaringshensyn.

Rapporten indeholder

- en beskrivelse af de valgmuligheder, der knytter sig til selektion af et repræsentativt udsnit af arkiverne, herunder hvilke kriterier der bør benyttes
- en enig indstilling vedr. digitalisering af radioudsendelser
- en enig anbefaling om at benytte tre af TV 2's regionale stationer som pilotprojekt til digitalisering af tv-udsendelser
- en beskrivelse af forskellige modeller for, hvordan udvælgelsen kan ske på tv-området, med to forskellige anbefalinger af, hvilken vej man skal gå
- en overordnet beskrivelse af den mulige tekniske infrastruktur
- forslag til arbejdsplan.

Arbejdsgruppen har ikke udarbejdet en detaljeret projektplan. Dels var der i arbejdsgruppen ikke enighed om, hvorledes det praktiske arbejde med selektionen skulle tilrettelægges, og dels fandt man det ikke meningsfuldt i detaljer at beskrive en teknisk proces flere år, før den skulle etableres.

I konsekvens af valget den 20. november og det derpå følgende regeringsskifte bortfaldt medieaftalen og de 80 mio. kr., der var afsat til formålet blev inddraget.

Nedenfor følger en kort gennemgang af denne udredning og de væsentligste konklusioner.

Arkivernes indhold

Danmarks Radios radioarkiver

DR's radioarkiv består af tre adskilte samlinger:

- *Radioarkivet*, der indeholder en samling udsendelser, udvalgt primært med henblik på langtidsbevaring og genanvendelse. Samlingen findes velregistreret på et detaljeret niveau i databasen RARK
- *DAT-båndsamlingen*, der er kontrolbånd med optagelse af samtlige udsendelser, sendt på de tre landsdækkende kanaler P1, P2 og P3 siden 1989. Udsendelserne er registreret på et lavere niveau i databasen RADIO

- *Båndarkivet* er en stor samling bånd, placeret i Radiohuset for at sikre hurtig tilgang. Samlingen er nødtørftigt registreret.

Radioarkivet

Radioarkivet indeholder pt. 48.600 velregistrerede udsendelser. De fordeler sig tidsmæssigt i følgende perioder:

- 1931-1950: 3.500 udsendelser
- 1951-1988: 38.600 udsendelser
- 1989- : 6.500 udsendelser

En udsendelse antages i gennemsnit at vare en ½ time, hvorfor der pt. er ca. 24.300 timers udsendelse bevaret i Radioarkivet.

DAT-båndsamlingen

Siden 1989 er samtlige landsprogrammer sendt på P1, P2 og P3 bevaret på DAT kontrolbånd. (originaloptagelserne til en del af disse udsendelser findes i Båndarkivet). Optagelsen er sket på DAT-bånd af to timers varighed. Ved båndskift kan der være "huller" i de optagne udsendelser. Denne samling sikrer, at også direkte udsendte programmer er blevet bevaret.

Der er siden 1989 udsendt mellem 16.500 og 17.500 timer årligt på landsprogrammerne P1, P2 og P3. Det vil sige, at DAT-båndsamlingen rummer udsendelser svarende til mere end 200.000 sendetimer.

Udsendelserne er siden 1988 registreret i databasen RADIO. Den indeholder de samme grunddata som RARK-databasen, men kun i mindre omfang egentlige indholdsbeskrivelser.

Fra 1984 har Statens Mediesamling ligeledes dokumentationsbånd af hele sendefloden, for så vidt angår de landsdækkende programmer, men først fra 1988 er disse registreret i databasen RADIO.

Båndarkivet

På grund af Radioarkivets geografiske placering på Islands Brygge har programafdelingerne i tidens løb valgt at placere dele af arkivmaterialet i Båndarkivet i Radiohuset for at sikre hurtig adgang til udsendelsesmaterialet. Dette har medført, at der i Båndarkivet findes en stor arkivsamling, som ikke er registreret i Radioarkivet.

Båndarkivet rummer i alt udsendelser svarende til formentlig 100.000 sendetimer.

For at kunne finde en given udsendelse i Båndarkivet skal man enten være i besiddelse af det tekniske nummer eller produktionsnummeret (indført i 1989). For udsendelser før 1989 er man enten afhængig af oplysninger i programafdelingernes papirarkiver for at kunne finde frem til det tekniske nummer, eller af Båndarkivets bilagsmapper, hvoraf kun teknisk nr., titel, udsendelsesdato og pro-

grammedarbejder fremgår. Først fra og med 1989 har man mulighed for - via databasen RADIO - at finde frem til en udsendelses produktionsnummer.

Danmarks Radios TV-arkiver

DR TV's arkiv indeholder for perioden 1951 til 1998 skønsmæssigt materiale svarende til i alt 69.400 timer. Heri er ikke medregnet den historiske filmsamling og tilvæksten fra 1999 ff. Ifølge Danmarks Statistik er der i perioden 1965 til ult. 1999 blevet udsendt i alt 106.000 timer tv.

DR TV arkivet indeholder materiale af følgende kategorier:

- Filmsamlingen ca. 16.500 timer
- Filmindslag (indslag fra TV-Avisen, Aktualitetsafdelingen og TV-sporten i perioden 1952-1984) ca. 12.500 timer
- Båndsamlinger i forskellige formater ca. 40.400 timer
- Tilvæksten 1999 og 2000 har været henholdsvis 2.647 og 3.119 timer.

TV 2's arkiver

TV 2's arkiver består pr. dec. 2001 af optagelser svarende til 33.500 timer.

- *Nyhedsarkivet*: Indeholder al egenproduktion af Nyheder, Aktualitet og andre udsendelser (typisk fra begivenheder) siden 1. oktober 1988. I alt ca. 11.000 timer på Beta-bånd. Alt er registreret og indhold og billedside beskrevet i egen database. Det er let at finde klip og sekvenser i basen og arkivet, da det er tænkt til genbrug.
- *Sportsarkivet*: Indeholder al egenproduktion og indkøbt Sport siden 1. oktober 1988. I alt ca. 8.500 timer. Alt er registreret, og indhold og billedside beskrevet i egen database. Det er let at finde klip og sekvenser i basen og arkivet, da det er tænkt til genbrug.
- *Programarkivet*: Indeholder indkøbte film, programmer, entrepriseproduktioner og andet materiale produceret uden for huset. I alt 14.000 timer. Meget beskeden registrering, stort kun på titel. Det meste findes på Betabånd, resten på 1" bånd.

Statens Mediesamling

Statens Mediesamling på Statsbiblioteket blev ikke nærmere beskrevet i den anden udredning, fordi digitalisering normalt vil skulle ske på grundlag af materiale i enten DR eller TV 2. Foruden private optagelser af udvalgte udsendelser har Statens Mediesamlings arkiver nemlig hidtil været baseret på modtagelse af kontrolbånd, der normalt er af ringere kvalitet end det arkivmateriale, DR og TV 2 ligger inde med. Samlingen består af følgende hovedkategorier:

- DR-radio P1, P2, P3 1984 ff. (komplet)
- DR-regionalradio 1983 ff. (komplet)

- DR ældre radio 1940-84 (udvalgte udsendelser)
- DR-TV 1987 ff. (komplet)
- DR-TV 1970-87 (udvalgte udsendelser)
- TV 2 / Danmark 1988 ff. (komplet)
- TV 2 / Regioner 1988 ff. (komplet)

Selektionskriterier

Der beskrives tre typer selektionskriterier:

Formelle kriterier

Der er identificeret følgende dimensioner:

- Tidsperioder
- Komplette og ukomplette arkiver
- Dansk og udenlandsk produktion.

Strukturelle kriterier

Ud fra en forsknings- og bevaringsmæssig synsvinkel er de strukturelle kriterier formentlig de afgørende. Et overordnet formål er at dokumentere mediernes indhold i den struktur, det havde i fortiden. I modsætning til tidligere kulturformer er radio og tv karakteriseret ved deres karakter af 'flow' – en strøm af indholdselementer. Dermed bliver det afgørende at afveje forholdet mellem mindst fire niveauer eller former for indhold:

- Udsendelser
- Serier
- Flader
- Kulturens hypertext. (Dvs. udsendelsernes sammenhæng med samtidens øvrige kulturproduktion.)

Indholdsmæssige kriterier

En væsentlig målsætning er at undgå, at udvælgelsen bliver påvirket af subjektive skøn og præferencer. Der er derfor et mindre spillerum for indholdsmæssige kriterier.

Til brug for den konkrete selektion skal der udarbejdes en procedure på grundlag af en operationalisering af de kriterier, der er nærmere beskrevet i rapporten. Den konkrete selektion bør udføres i et samarbejde mellem fagfolk fra stationerne, fra arkivvæsenet samt medieforskere.

Genrer

Forudsætningen for at kunne lave et repræsentativt udsnit af arkiverne er, at udsendelserne er systematiseret på en ensartet måde, for at man kan få et overblik over, hvilke slags udsendelser der findes, og hvor mange der er af hver slags. På baggrund af et sådant overblik foretages der senere en statistisk beregning med henblik på at fastslå, hvor mange udsendelser af hver slags (fra hvilke tidsperioder, med hvilken placering i programfladen, etc.) der skal udvælges.

Da der ikke findes en fælles systematik på området i Danmark, udviklede udvalget sit eget kategoriseringssystem med følgende hovedgenrer

- Fakta
- Fiktion
- Underholdning
- Børn og unge
- Lokale og regionale programmer
- Præsentation
- Reklamer.

En genretypologi

Inden for hver af hovedgenrerne kan man pege på et antal undergenrer, som alle bør være repræsenterede i udvælgelsen inden for forskellige perioder.

Til at udarbejde en sådan blev der nedsat et underudvalg. Underudvalget udarbejdede et typologiseringskema, det vil sige en genre- og emneliste, der kan bruges til systematiseringen af udsendelserne. Listen er forenelig med de lister, der fremover bruges i henholdsvis DR og TV 2.

Listen er blevet sammenlignet med EBU's forslag til et fremtidigt kategoriseringssystem. Der er tale om en betydelig kongruens mellem de enkelte kategorier, om end ikke mellem systemerne som sådan.

Genanvendelse

Typologiseringskemaet blev benyttet af DR og TV 2 i forbindelse med vurderingen af, hvilke typer udsendelser det er relevant at udvælge med henblik på genanvendelse.

Når man ser på DR's og TV 2's oversigter over genbrugsegnete genrer, falder det i øjnene, at der kun er enkelte grupper, hvorom man kan sige, at der ikke er genbrugsegnet materiale. Som hovedregel gælder, at alt egenproduceret materiale er genbrugsegnet – enten til brug for genudsendelser eller som klip. For DR udgør egenproduktionen ca. 50 % og TV 2 55 %. (inkl. co- og entrepriseproduktioner).

Et særlig stort genbrugspotentiale findes i grupperne *Fakta*, *Fiktion* og *Underholdning*, herunder især *Sport*, samt udsendelser til *Børn & Unge*. Af fiktionen er kun en meget lille del egenprodukti-

on. Til gengæld vil den være meget genbrugseget, for så vidt man har rettigheder til genudsendelse. Underholdningsprogrammer vil ligeledes være genbrugsegnet, både hvad angår udvalgte hele udsendelser og klip fra udsendelser.

Udsendelser fra de øvrige kategorier vil også kunne genbruges, men i hvilket omfang det kan ske, vil afhænge af det konkrete indhold af det enkelte program.

Et forsigtigt skøn er altså, at af et repræsentativt udvalg af samtlige udsendelser vil omkring halvdelen af de digitaliserede programmer, nemlig egenproduktionen, kunne genbruges – helt eller delvist.

Den praktiske gennemførelse af selektionen

Radio

Arbejdsgruppen skønnede, at det næppe var umagen værd at foretage nogen grundig systematisk selektion af de radioudsendelser, der burde digitaliseres. Dette skyldtes, at tilgangen til *Båndarkivet*, på grund af den meget mangelfulde registrering af udsendelserne, er så vanskelig, at omkostningerne, forbundet med en systematisk selektion af dette materiale, ikke vil kunne stå i et rimeligt forhold til udbyttet. Arbejdsgruppen anbefalede, at man overlader det til Danmarks Radio at sikre de bevarelsesværdige udsendelser.

Arbejdsgruppen anbefalede, at man digitaliserede

- DR's Radioarkiv samt
- 22 ugers landsdækkende udsendelser på P1, P2 og P3 fra 1989 til 1999, (på basis af DAT-båndsamlingen)

Dette ville i alt svare til 37.400 timer, og det burde kunne gennemføres inden for en budgetramme på godt 16 mio. kr. beregnet i 1999 priser.

TV arkiverne

Hertil var der enighed i arbejdsgruppen. Da det kom til den praktiske gennemførelse af selektionen af tv-udsendelserne, skiltes vandene.

Et flertal, bestående af SHF, TV 2 og Statsbiblioteket, var af den opfattelse, at skal man kunne foretage et repræsentativt udvalg, der også er holdbart ud fra en videnskabelig betragtning, er det nødvendigt først at systematisere de arkiverede udsendelser på en ensartet måde, således at man kan få et overblik over, hvilke slags udsendelser der findes, og hvor mange der er af hver slags. På baggrund af et dette overblik må der gennemføres en statistisk beregning med henblik på at fastslå, hvor mange udsendelser af hver slags der skal udvælges. Såfremt man kun kan digitalisere et repræsentativt udsnit, er det for forskningen helt afgørende, at datagrundlaget er i orden. Men også alment kulturbevaringshensyn måtte ifølge flertallet tilsige, at man tilstræbte at bevare et så vidt muligt korrekt dækkende repræsentativt udvalg

Beregnet ud fra givne forudsætninger, var omkostning ved denne metode 5,6 – 6,6 mio. kr.

Et mindretal, bestående af Danmarks Radio, ønskede at minimere udgifterne til dette forberedende arbejde og mente, at man kunne nøjes med at lægge DRs hidtidige afdelingsstruktur til grund, således at man udvalgte et forholdsvis lige stort antal udsendelser, produceret af de forskellige afdelinger. Hvis man benyttede ældre programmedarbejdere, arkivmedarbejdere og forskere til at foretage udvælgelsen, burde det være tilstrækkelig til sikring af repræsentativiteten.

Beregnet ud fra de samme forudsætninger som ovenfor, blev omkostning ved anvendelse af denne metode anslået til mellem 4,6 – 5,1 mio. kr.

DR har anfægtet denne beregning, idet man mener, det må kunne gøres billigere, men har ikke fremlagt beregninger, der understøtter en sådan antagelse.

Regionale udsendelser

TV 2/Regionerne har foreslået, at man som et pilotprojekt digitaliserer hele arkivet fra en enkelt region.

Arbejdsgruppen tilsluttede sig dette, men vil anbefalede, at man i givet fald bør vælge tre regioner, nemlig hovedstaden, en større provinsbyregion og en landregion, da hensynet til repræsentativiteten ellers ikke i tilstrækkelig grad vil være tilgodeset.

Den tekniske gennemførelse af digitaliseringen

Arbejdsgruppen har beskrevet to modeller for den infrastruktur, der i givet fald skulle etableres. Forskellen består deri, at Statens Mediesamling i det ene tilfælde benytter en kopi af de digitaliserede udsendelser til formidlingen, i det andet tilfælde sker adgangen via en katalog i Statens Mediesamling, men selve udsendelserne tilgængeliggøres af tv-selskaberne.

Da det i medieaftalen var forudsat, at digitaliseringen under alle omstændigheder først kunne starte i år 2004, vurderede de tekniske eksperter, som Arbejdsgruppen rådførte sig med, at det ikke gav mening i detaljer at beskrive processen og at udarbejde detaljerede projektplaner på det tidspunkt. Den tekniske udvikling inden for dette område sker så hurtigt, at det måtte tilrådes at vente.

Arbejdsgruppen anbefalede, at der iværksættes et pilotprojekt vedr. digitalisering af radioudsendelser snarest muligt. Det vil give værdifuld erfaring, der kan nyttiggøres, når den mere komplicerede digitalisering af tv-udsendelser skal gennemføres.

Harald v. Hielmcrone